

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl valstybės tarnybų principų
demokratinės tvarkos stabilumui užtikrinti**

(tiriamoji nuomonė ES Tarybai pirmininkaujančios Vokietijos prašymu)

(2021/C 56/03)

Pranešėjas **Christian MOOS (DE-III)**

Bendrapranešėjis **Philip VON BROCKDORFF (MT-II)**

Tarybai pirmininkaujančios Vokietijos prašymas	2020 2 18 raštas
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Biuro sprendimas	2020 3 17
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje	2020 11 11
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 12 2
Plenarinė sesija Nr.	556
Balsavimo rezultatai	220 / 0 / 15
(už / prieš / susilaikė)	

1. Santrauka

1.1. ES Tarybai pirmininkaujanti Vokietija paprašė EESRK pateikti nuomonę dėl valstybių narių valstybės tarnybų principų, kurie turėtų būti taikomi siekiant užtikrinti pagrindines demokratijos ir teisinės valstybės vertybes, taip pat dėl sąlygų, kuriomis jos krizės metu automatiškai atlieka demokratijos ir teisinės valstybės stabilizatorių vaidmenį.

1.2. Daugiau kaip dešimtmetį ES patiria dideles krizes, įskaitant kovos su terorizmu, pasaulines finansinių skolų ir ekonomikos krizes, bendros Europos prieglobsčio sistemos krizę, aplinkos ir klimato krizę, taip pat COVID-19 pandemijos sukeltą krizę. Veiksmingos valstybės tarnybos labai svariai prisideda valdant krizes, užtikrinant viešąjį saugumą ir tiekimo saugumą, suteikiant galimybę naudotis jų paslaugomis remiantis vienodos prieigos ir garantuoto visuotinio principu.

1.3. Atsižvelgiant į nepaprastą padėtį, susidarius tam tikroms išskirtinėms krizės sąlygoms buvo būtina laikinai apriboti pagrindines teises. Siekiant užtikrinti, kad tokios priemonės būtų pagrįstos ir proporcingos, valstybės tarnyboms kyla uždavinys rasti pusiausvyrą tarp pagrindinių teisių ribojimo ir teisinės valstybės principo įgyvendinimo ir užtikrinti visų administracinių veiksmų teisėtumą.

1.4. Kalbant apie grėsmę demokratijai ir teisei valstybei visame pasaulyje, taip pat ir ES, valstybės tarnybos atlieka apsauginę funkciją, nes jos gali atsisakyti paklusti neteisėtiems nurodymams ir apginti Europos vertybes bei teisinę valstybę. Laikantis pagrindinių objektyvumo, sąžiningumo, skaidrumo, pagarbos kitiems ir išipareigojimo Europos Sąjungai ir jos piliečiams principų, valstybės tarnybos yra demokratijos ir pasipriešinimo populizmui ramsčiai.

1.5. Siekiant užtikrinti, kad Europos valstybės tarnybos visose krizinėse situacijose atliktų automatinio stabilizatoriaus vaidmenį, Europos vertybės, įtvirtintos ES sutartyse, ES pagrindinių teisių chartijoje, Europos žmogaus teisių konvencijoje, valstybių narių nacionalinėse konstitucijose įtvirtintos pagrindinės žmogaus teisių garantijos, taip pat Sąjungos bendros vertybės, susijusios su visuotinės ekonominės svarbos paslaugomis, kaip apibrėžta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 14 straipsnyje ir nustatyta Europos Sąjungos sutarties (ES sutartis) Protokole Nr. 26 dėl bendrus interesus tenkinančių paslaugų, turi sudaryti administravimo pagrindą Europoje ir, vadovaujantis valstybių narių konstitucijomis, – visose ES valstybėse narėse.

1.6. Be to, EESRK pabrėžia, kad valstybės tarnybų veikimui visais lygmenimis visoje ES užtikrinti reikalingi būtini igūdžiai ir žmogiškieji, techniniai, materialiniai ir finansiniai išteklių, taip pat tinkamos darbo sąlygos ir pakankamas atlyginimas bei socialinis dialogas valstybės tarnautojams, kad valstybės tarnybos galėtų atlikti joms pavestas užduotis ir veikti kaip automatinis stabilizatorius.

1.7. Už savo valstybės tarnybas yra atsakingos pačios valstybės narės – jos organizuoja jų veiklą pagal savo tradicinius principus ir savo konstitucinę teisę. Nedarant poveikio šiai nuostatai, EESRK pasisako už veiksmingą Europos teisinę sistemą (įskaitant sankcijas), kuri užtikrintų, kad visos valstybės narės visapusiškai laikytųsi demokratijos ir teisinės valstybės principų pagal Kopenhagos kriterijus, kurie yra būtinas pagrindas tinkamam ES ir jos valstybių narių administracijų elgesiui užtikrinti.

2. Nuomonėje nagrinėjami klausimai, apibrėžtys ir tikslai

2.1. ES nėra vienos valstybės tarnybos apibrėžties. Šioje nuomonėje EESRK valstybės tarnybomis laiko įvairias nepriklausomas ir administracines valstybės tarnybas, įskaitant tas pramoninio ir komercinio pobūdžio tarnybas, kurios tarnauja bendram interesui nacionaliniu, teritoriniu ir savivaldybių lygmeniu.

2.2. Valstybės tarnybos užtikrina pagrindines demokratines vertybes, įskaitant pagarbą pagrindinėms ir žmogaus teisėms, žmonių steigiamąją galią, valdžių atskyrimą, teismų nepriklausomumą, Vyriausybės atskaitomybę, politinių partijų pliuralizmą ir saviraiškos laisvę, teisę pareikšti protestą, žiniasklaidos laisvę, diskriminacijos draudimą, mažumų teises ir administravimo teisėtumą. ES šios pagrindinės vertybės yra įtvirtintos kaip Europos vertybės, visų pirma ES sutarties 2 straipsnyje ir Pagrindinių teisių chartijoje.

2.3. Sąvoka „automatiniai stabilizatoriai“ pasiskolinta iš ekonomikos teorijos. Analogiškai ekonomikos teorijoje pateiktai apibrėžčiai, valstybės tarnybų principai laikomi automatiniais stabilizatoriais, kurie krizės metu užtikrina pagrindines demokratijos vertybes.

2.4. Šios nuomonės tikslas – nustatyti kriterijus ir parengti Europos rekomendacijas, kad nacionaliniais teisės aktais reglamentuojamos valstybės tarnybos veiktų kaip demokratijos ir teisinės valstybės stabilizatoriai. Siekiama pripažinti esminę veiksmingų valstybės tarnybų vertę ginant pagrindines demokratijos ir teisinės valstybės vertybes Europoje.

2.5. Tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims būtinos veiksmingos valstybės tarnybos, kurios labai prisideda prie dinamiškos visuomenės kūrimo, našios ekonomikos ir socialinių partnerių tarpusavio pasitikėjimu grindžiamo bendradarbiavimo. Šiuo požiūriu valstybės tarnybos turi vienodai vertinti žmones, nediskriminuojant, užtikrinant, kad visi piliečiai, nepriklausomai nuo lyties, etninės kilmės, religijos, įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos, turėtų galimybę gauti kokybišką išsilavinimą, socialines paslaugas, sveikatos priežiūrą, būstą, vandens ir energijos tiekimą bei pašto paslaugas.

2.6. Valstybės tarnyboms tenka svarbus vaidmuo palaikant demokratinę tvarką, tačiau negali to daryti be politinio pliuralizmo, saviraiškos laisvės, demokratijos, pilietinės visuomenės teisių ir tarpinių institucijų, pavyzdžiui, profesinių sąjungų. Jos yra neatsiejama demokratijos dalis. Kartu su kitais demokratijos subjektais, jos užtikrina socialinę pažangą.

3. Krizės laikotarpiai – iššūkis demokratijai ir teisei valstybei

3.1. Demokratija ir krizių valdymo politika

3.1.1. Būtent krizės metu labai svarbu, kad pažeidžiamais tapę tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys gautų pagalbą pagal aiškius kriterijus, užtikrinančius lygybę prieš įstatymą, ir kad nepalankioje padėtyje esantiems žmonėms ir grupėms taip pat būtų suteikta galimybė gauti pagalbą.

3.1.2. Bet kokie galimi pagrindinių teisių apribojimai, nustatyti dėl išskirtinės krizės susidariusios nepaprastosios padėties, turi būti pagrįsti, laikini ir proporcingi ir pagal specialią sistemą patvirtinti demokratiškai išrinkto parlamento. Žinoma, nepriklausoma teismų sistema apsaugo nuo nepagrįstų administracinių veiksmų, tačiau demokratija negali veikti ilgą laiką, jei piliečiai nesinaudoja visomis savo teisėmis. Teisės aktų leidėjai, Vyriausybės ir valstybės tarnybos turi ne tik paisyti pagrindinių teisių, bet ir veikti kaip jų garantai.

3.1.3. Valstybės tarnybų tarnautojų neutralumas yra viena iš sąlygų, kad visiems asmenims būtų taikomas vienodas požiūris ir užkertamas kelias diskriminacijai. Visose valstybėse narėse turi būti užtikrinta valstybės tarnautojų apsauga nuo populizmo apraiškų.

3.2. *Terorizmas ir Vyriausybės kovos su terorizmu priemonės*

3.2.1. Nuo 2001 m. rugsėjo 11 d., jei ne nuo dar anksčiau, bandoma rasti sudėtingai pasiekiamą pusiausvyrą tarp laisvių užtikrinimo ir veiksmingos rizikos prevencijos. Tai ypatingas iššūkis ir valstybės tarnyboms, nes sunku suderinti pagrindinių laisvių ir teisinės valstybės apsaugą ir naujus vykdomuosius įgaliojimus.

3.2.2. Būtent tada, kai valstybė turi veiksmingai pasinaudoti turimu jėgos monopoliumi, konkrečiai matome, kaip plačiąja prasme ir tiesiogiai kasdieniame gyvenime išlaikoma pusiausvyrą tarp pagrindinių teisių apribojimo ir rizikos prevencijos. Tam reikia valstybės tarnybų, turinčių tinkamai parengtą personalą ir reikiamų išteklių vykdyti savo veiklą gerbiant teisę į laisvę. Turi būti nustatytos apsaugos priemonės, kad būtų užkirstas kelias bet kokiam piktnaudžiavimui viešosios valdžios įgaliojimais ir užtikrinta teisė pareikšti ieškinį dėl veiksmų, viršijančių viešosios tarnybos įgaliojimus tiek teisės aktu, tiek individualiais veiksmais.

3.2.3. Valstybės tarnybos užtikrina viešosios tvarkos palaikymą. Tai darydamos jos turi rasti pusiausvyrą tarp rizikos prevencijos ir pagrindinių teisių apsaugos tinkamai naudojamosi joms suteikta veiksmų laisvė.

3.2.4. Valstybės tarnybos, kartu su pilietinės visuomenės organizacijomis ir įvairiomis bei nepriklausomomis socialinėmis tarnybomis, yra pagrindinis ekstremistinės radikalizacijos, prievartos ir nepakantės prevencijos, demokratijos ir socialinės sanglaudos skatinimo ir Europos vertybes ginantis ramstis. Tai visų pirma taikytina valstybiniam švietimui.

3.3. *Pasaulinė finansų ir skolų krizė*

3.3.1. Po pasaulinės finansų ir skolų krizės kelerius metus taikytos griežtos taupymo priemonės paveikė valstybės tarnybas ir susilpnino jų veiklos veiksmingumą.

3.3.2. Šis laikotarpis parodė, kad trumpalaikiam skolos sumažinimui nėra būtina privatizuoti visuotinės svarbos paslaugas.

3.3.3. Nenutrūkstama ir neginčijama galimybė laisvai naudotis kokybiškais visuotinės svarbos paslaugomis turėtų būti užtikrinta ES lygmeniu; būtent tęstinumas, ypač krizės laikotarpiu, įrodo šių paslaugų atliekamą stiprų socialinių padarinių švelninimo vaidmenį.

3.3.4. Veiksmingos ir efektyvios valstybės tarnybos labai prisideda prie tinkamo viešųjų išlaidų lygio išlaikymo. Jų veiklos veiksmingumas nereikia „valstybės vaidmens mažinimo“, nes dėl blogų rezultatų apskritai padidėja socialinės ir ekonominės sąnaudos.

3.3.5. Veiksmingai taikydamos taisyklės valstybės tarnybos, kuriose dirba kvalifikuoti darbuotojai ir kurios turi būtinus išteklius, padeda išvengti krizių. Taip yra kai, pavyzdžiui, administracija sėkminga kovoja su mokesčių slėpimu ir vengimu ir taip užtikrina viešųjų pajamų surinkimą arba vykdo veiksmingą finansų sektoriaus priežiūrą.

3.4. *Bendros Europos prieglobsčio sistemos krizė*

3.4.1. Nuo 2015 m. Europoje labai išaugo pabėgėlių skaičius. Veiksmingos valstybės tarnybos ir pilietinės visuomenės dalyvavimas yra itin svarbūs šiam iššūkiui atremti. EESRK primygtinai reikalauja, kad teisė į prieglobstį ir susijusi tarptautinė teisė būtų užtikrinta visose ES valstybėse narėse ir būtų baigta kurti bendra Europos prieglobsčio sistema.

3.4.2. Kai vienos ar kelių valstybių narių valstybės tarnybų pajėgumai yra nepakankami, kad būtų užtikrinta tinkama į Europą atvykstančių pabėgėlių pagrindinių ir žmogaus teisių apsauga, reikalingas Europos masto sprendimas. Būtina siekti, kad visos Sąjungos valstybės tarnybos vykdydamos savo užduotis, galėtų užtikrinti pagarbą Europos vertybėms.

3.4.3. Kai vienos valstybės narės valstybės tarnybos veikia visų valstybių narių vardu, būtina, kad su tuo susijusi našta būtų sąžiningai paskirstyta. Kartu labai svarbu siekti kuo didesnės pagrindinių ir žmogaus teisių apsaugos ir pagarbos Europos vertybėms.

3.4.4. Kuriant sąveikią sienų kontrolės sistemą turi būti laikomasi asmens duomenų apsaugos taisyklių. ES turi užtikrinti, kad visų valstybių narių administravimo institucijos laikytųsi asmens duomenų apsaugos reikalavimų.

3.5. Aplinkos ir klimato krizė

3.5.1. Valstybės tarnybos yra svarbios siekiant darnaus vystymosi tikslų ir įgyvendinant Europos žaliąjį kursą. Įgyvendindamos aplinką tausojančias viešųjų pirkimų ir darbo praktikos iniciatyvas ir politiką, valstybės tarnybos gali paskatinti pokyčius.

3.5.2. Žalioji transformacija taip pat tampa socialinio teisingumo klausimu. Kad sąnaudų pasidalijimas būtų priimtinas, labai svarbu jas teisingai paskirstyti ir taikyti reikalavimus nediskriminuojant.

3.5.3. Valstybės tarnybos gali taikyti paskatų sistemas ir siūlyti naujas paslaugas, visų pirma judumo, energijos tiekimo ir energetinio saugumo srityse. ES taip pat turi užtikrinti, kad visos Europos valstybės tarnybos laikytųsi tvarumo ir anglies dioksido poveikio neutralumo principų, kurie taip yra vieni svarbiausių.

3.6. COVID-19 pandemija

3.6.1. Per COVID-19 krizę vėl išryškėjo laisvės ir saugumo, teisių ir nepaprastosios padėties konfliktas. Pavojai ir laisvių apribojimai vienodai veikia visus.

3.6.2. Valstybės tarnybos ir jų darbuotojai yra kovos su virusu priešakyje. Visais atvejais jie turi užtikrinti visuomenės sveikatą, rizikos prevenciją ir tiekimo saugumą.

3.6.3. COVID-19 krizė rodo, kad valstybėms narėms ir jų piliečiams reikia operatyvių, veiksmingų, gerai finansuojamų ir modernių valstybės tarnybų. Esant rimtai krizei gali tekti priimti greitus sprendimus. Tokie sprendimai turi būti tinkamai pagrįsti ir negali būti vengiama demokratinės priežiūros. Priešingu atveju galėtų būti pakenkta demokratijai. Nepakankamas teisėtumas silpnina taisyklių laikymąsi. Vyriausybėms būtinas visuomenės pasitikėjimas ir galimybė pasikliauti valstybės tarnybų veiksmingumu, kad galėtų greitai veikti kilus krizei. Pačioms valstybės tarnyboms, kaip administracinėms vykdomosios valdžios institucijoms, būtinas pasitikėjimas, kad jos galėtų veiksmingai įgyvendinti sprendimus.

3.6.4. Pandemija parodė, kad valstybės tarnybos turi turėti pakankamai parengtų ir kompetetingų darbuotojų, išteklių ir atsargų. Tai, kad pripažįstamas esminis valstybės tarnybų vykdomų užduočių pobūdis pateisina valstybės tarnautojams mokamą tinkamą atlygį ir taikomus minimalius socialinius standartus visoje Europoje. Daugelis valstybių narių susiduria su demografinėmis problemomis, į kurias reikia atsižvelgti; valstybės tarnybos turi išlikti arba tapti finansiškai patrauklios, kad „įveiktų konkurenciją“ pritraukiant talentus.

3.6.5. Valstybės tarnybos principų kokybė ir tinkamos valstybės tarnautojų darbo sąlygos, įskaitant tinkamą socialinį dialogą ir demokratinę aplinką, didina piliečių pasitikėjimą savo Vyriausybėmis.

3.6.6. Pastaruoju metu visos valstybės narės pagal savo gebėjimus užtikrindamos teisę į gyvybę ir fizinę neliečiamybę, turi imtis iki šiol demokratinėse valstybėse dar nematytų kitų pagrindinių teisių apribojimų. Šios precedento neturinčios priemonės turi būti tik laikinos ir jas turi reguliariai peržiūrėti išrinkti parlamentai.

3.6.7. Valstybės tarnyboms reikia aiškių Vyriausybės sprendimų, taip pat teisinio aiškumo ir tikrumo. Skaidrumo ir gero administravimo principas, kurį ES taiko sau, reiškia, kad ES turi užtikrinti, kad visos Europos valstybės tarnybos laikytųsi šių principų.

3.6.8. Daugelis valstybės tarnybų yra atsakingos už ekonominių ir socialinių krizės padarinių šalinimą. Kartu jos konkrečiai parodo, kad veiksmingas valdymas krizės metu yra labai vertingas.

4. Valstybės tarnybos – automatiniai stabilizatoriai

4.1. Kad valstybės tarnybos galėtų veikti kaip automatiniai stabilizatoriai, jos turi būti veiksmingos Europos, nacionaliniu, regioniniu ir savivaldybių lygmenimis visoje Sąjungoje, turėti igūdžių ir žmogiškųjų, techninių, materialinių ir finansinių išteklių, reikalingų joms patikėtoms užduotims atlikti.

4.2. Išskyrus Europos lygmenį, nebūtina, kad užduočių pasidalijimas tarp skirtingų lygmenų būtų suderintas visoje Sąjungoje, tačiau reikia atsižvelgti į konkrečias kiekvienos valstybės narės sąlygas, kad būtų užtikrintas veiksmingas administravimas.

4.3. Sprendimą, kokias paslaugas turi teikti viešasis sektorius, o kokias – privatus, turi priimti pačios valstybės narės. Priimdamos tokį sprendimą, jos turi užtikrinti, kad dėl privačių ar viešųjų paslaugų teikėjų nesugebėjimo vykdyti savo veiklos krizės metu nekiltų grėsmė visuomenės saugumui ar tiekimui.

4.4. Kai visos valstybės tarnybos griežtai laikosi administracinių veiksmų teisėtumo, proporcingumo ir vienodo požiūrio principų ir veiksmingai įgyvendina teisę į gerą administravimą, jos stiprina pasitikėjimą teisine valstybe ir demokratija ir didina nepasitikėjimą populistiniais pažadais.

4.5. Skaidrios valstybės tarnybos labai prisideda prie kovos su korupcija, taigi ir prie paslaugų patikimumo ir įperkamumo. Pasitikėjimą stiprina tai, kad laikomasi Europos valstybės tarnybos pagrindinių principų, užtikrinant valstybės tarnybų prieinamumą ir kompetenciją, atvirumą nepriklausomoms priežiūros institucijoms.

4.6. Kalbant apie Vyriausybių ir teisėkūros institucijų užtikrinamas pagrindines ir žmogaus teises visais lygmenimis, valstybės tarnybos, tinkamai taikydamos principus, vykdo išteklių perskirstymo ir apsaugos funkcijas, nes jos gali atsisakyti vykdyti neteisėtus nurodymus ir taip apsaugoti demokratiją ir teisinę valstybę.

4.7. Valstybinis švietimas turi svariai prisidėti puoselėjant Europos vertybes ir išsaugant demokratinę pilietinę kultūrą. Formalusis švietimas yra pagrindinė savarankiška viešoji paslauga, ypač rengiant būsimus piliečius.

4.8. Dabartinė pandemija rodo, kad dėl pernelyg didelio sveikatos priežiūros sistemai tenkančio krūvio gali nukentėti žmogaus orumas, taip pat patvirtina, kad būtina turėti pakankamai darbuotojų ir medicinos išteklių.

4.9. Veiksmingas socialinis administravimas, suteikiantis galimybę nemokamai ir nediskriminuojant naudotis socialinės apsaugos paslaugomis, stiprina pasitikėjimą teisine valstybe. Šiomis aplinkybėmis valstybės tarnyba yra socialinio solidarumo išraiška.

5. Valstybės tarnybų principai Europos Sąjungoje

5.1. Valstybės narės yra ir liks vienintelės atsakingos už savo atitinkamas valstybės tarnybas, kurias jos organizuoja pagal savo tradicinius principus ir konstitucinę teisę. Nedarant poveikio šiai nuostatai, atsižvelgiant į grėsmę demokratijai ir teisei valstybei visame pasaulyje ir, deja, taip pat ir Europoje, reikalingi bendri Europos principai ir garantijos siekiant užtikrinti, kad valstybės tarnybos ir valstybės tarnautojai išliktų demokratijos ir teisinės valstybės garantais.

5.2. EESRK pasisako už veiksmingą Europos teisinę sistemą, kuri užtikrintų visišką Kopenhagos kriterijų, kuriuos nuo 1993 m. turi atitikti visos į ES siekiančios įstoti šalys. Sistemoje turėtų būti numatyta galimybė taikyti sankcijas.

5.3. Visoms ES ir valstybių narių valstybės tarnyboms Europos vertybės, įtvirtintos ES sutartyse, Pagrindinių teisių chartijoje, Europos žmogaus teisių konvencijoje ir nacionalinėse konstitucijose įtvirtintos valstybių narių pagrindinių ir žmogaus teisių garantijos yra administracinio elgesio gairės.

5.4. Sąjungos bendros vertybės, susijusios su visuotinės ekonominės svarbos paslaugomis, kaip apibrėžta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 14 straipsnyje ir nustatyta Europos Sąjungos sutarties Protokole Nr. 26 dėl bendrus interesus tenkinančių paslaugų, turi tapti pagrindu aktyviai taikyti valstybės tarnybos principus visose ES valstybėse narėse.

5.5. ES valstybių narių valstybės tarnybos, atsižvelgiant į jų įvairovę, turi laikytis trijų principų: neutralumo, viešosios tvarkos palaikymo ir skaidrumo. Kai yra teismų nepriklausomumo trūkumų ir daromi konstituciniai pakeitimai, kuriais pažeidžiami pirmiau minėti valstybės tarnybos principai, taigi ir tradiciniai valstybės tarnybos principai, turi būti taikomos veiksmingos sankcijos.

5.6. Pagal neutralumo principą valstybės tarnybos turi užtikrinti galimybę naudotis jų paslaugomis remiantis vienodos prieigos ir visuotinio principu. Svarbu, kad šia visuotine prieiga galėtų visapusiškai naudotis su prieigos kliūtimis susiduriančios socialinės grupės, pavyzdžiui, neįgalieji, mažumos ir kaimo vietovėse gyvenantys asmenys.

5.7. Visos administravimo praktikos teisėtumas yra esminis aspektas; įstatymai ir direktyvos negali prieštarauti konstitucinei tvarkai ar Europos vertybėms. Administracinėje praktikoje turi būti laikomasi proporcingumo, vienodo požiūrio ir tinkamo veiksmų laisvės įgyvendinimo principų.

5.8. Valstybės institucijos praktiškai įgyvendina teisę į gerą administravimą ir veikia skaidriai, kad būtų galima vykdyti viešąją vykdomosios valdžios kontrolę. Jos užtikrina nemokamą prieigą prie administracinės informacijos ir atsako į visus prašymus suteikti informaciją. Išimties turi būti aiškinamos siaurai.

5.9. Valstybės tarnybos laikosi Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją ir imasi visų būtinų kovos su ja priemonių. Jos taip pat įgyvendina ES kovos su korupcija ataskaitose pateiktas rekomendacijas.

5.10. Valstybės tarnybos veikia visapusiškai vadovaudamosi demokratiniu pilietiniu principu. Kad būtų laikomasi šio principo, ne mažiau svarbus ir veiksmingas ir organizuotos pilietinės visuomenės ir politinės opozicijos vaidmuo.

5.11. Pagal valstybės tarnybų darbuotų statusą jiems turi būti taikoma tokia įstatymais suteikiama apsauga, kad jie galėtų atsisakyti vykdyti neteisėtus nurodymus ir tinkamai pateikti skundus. Tai padeda užtikrinti tinkamą valstybės tarnybų veikimą ir yra demokratijos ir bendrojo intereso apsaugos nuo korupcijos, sukčiavimo ar piktnaudžiavimo garantas.

5.12. Valstybės tarnybų darbuotojams taikoma ES direktyva dėl Pareiškėjų apsaugos stiprinimo ES lygmeniu. Kaip nurodyta EESRK nuomonėje SOC/593 „Pranešėjų apsaugos stiprinimas ES lygmeniu“⁽¹⁾, galimybė pranešti apie pažeidimus vidaus ar išorės kompetentingoms institucijoms (kurios nėra žiniasklaida ar visuomenė) yra pareiškėjo pasirinkimas.

5.13. Taip pat reikėtų užtikrinti, kad, nepaisant paslaugų skaitmeninimo, ateityje būtų išsaugotos tiesioginio ryšio galimybės. Tai pasakytina apie visas teritorines, regionines ir nacionalines valstybės tarnybas, siekiant užtikrinti, kad pagalba pažeidžiamiesiems asmenims (vyresnio amžiaus žmonėms, skurstantiems asmenims, migrantams ir t. t.) būtų teikiama *ad personam* ir kad skaitmeninimas nebūtų dar vienas šių gyventojų atskirties veiksnys.

5.14. Labai svarbu, kad valstybės tarnybos neatsilikytų nuo dabartinio skaitmeninimo tempo, tačiau dėl šio proceso neturi būti susilpnintos pagrindinės, įskaitant darbuotojų, teisės. Visų pirma jos turi užtikrinti duomenų apsaugą ir teisę į apsisprendimą dėl informacijos e. valdžios srityje.

5.15. Valstybės tarnybos turi turėti įgūdžių ir žmogiškųjų, techninių, materialinių ir finansinių išteklių, reikalingų joms patikėtoms užduotims atlikti. Siekiant užtikrinti tinkamą jų veikimą, taip pat ir susidarius nepaprastajai padėčiai dėl krizės, labai svarbu, kad jos turėtų pakankamą rezervą kiekvienoje iš pirmiau minėtų sričių.

5.16. Už nacionalinių valstybės tarnybų organizavimą išimtinai atsakingos valstybės narės, nes šios tarnybos yra labai svarbios jų nacionalinei tapatybei. Tačiau jos turi būti sąveikios Europos daugiapakopėje sistemoje.

5.17. Europos bendradarbiavimas ir praktinis valstybės tarnybų principų taikymas turi būti visų darbuotojų, vykdančių viešąsias užduotis, mokymo programose.

5.18. Būtina padidinti mainų tarp Sąjungos ir valstybių narių darbuotojų, taip pat tarp valstybių narių darbuotojų skaičių siekiant sustiprinti visų ES daugiapakopės sistemos valdymo lygmenų ryšius. Valstybės pareigūnams turi būti sudaryta galimybė keisti darbo vietą valstybėse narėse nepatiriant jokių nepatogumų.

⁽¹⁾ OL C 62, 2019 2 15, p. 155.

5.19. Europos institucijos, siūlančios tęstinį profesinių įgūdžių tobulinimą ir profesinį mokymą, turėtų visų lygių valstybės tarnybų darbuotojams rengti kursus, kaip įgyvendinti valstybės tarnybų principus ir atlikti automatinių stabilizatorių vaidmenį.

5.20. Labai svarbu, kad visos valstybės tarnybos, dalyvaujančios skiriant ES lėšas, laikytųsi valstybės tarnybų principų ir juos taikytų.

Briuselis, 2020 m. gruodžio 2 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Christa SCHWENG*
